

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Симеон Асенов, УНСС, катедра „Политология“, член на научно жури формирано със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“,

за дисертационния труд на **Славя Христова Чолакова на тема:**

„Институционализация на етническите партии и развитие на партийната система в Македония (2001-2014 г.)“,

за присъждане на образователната и научна степен „доктор по политология“.

Представеният за публична защита дисертационен труд е посветен на проблема за ролята на етническите партии за характера и особеностите на партийната система в Република Македония. Този въпрос е ключов за етнически разделеното македонско общество, а оттам и за демократичната стабилност и политическото бъдеще на страната. Настоящата криза в македонската политическата система, настъпила след последните парламентарни избори, потвърждава неговото значение. Посочените обстоятелства, наред с други причини посочени в текста от автора, са безспорни и достатъчни да аргументират актуалността и значимостта на темата на дисертационното изследване на докторант Чолакова.

Дисертацията представлява цялостен, завършен текст, който отговаря на критериите за научно изследване в областта на политическите науки. Структурирана е в увод, три глави, заключение и използвана литература, които обвързват логически нейното съдържание. В текста има направени и 3 схеми, 14 таблици, 13 фигури и 16 приложения, приведени в подкрепа на направения от автора анализ.

В увода са открити точно изходните елементи на работата – обект, предмет, поставените цели и задачи, изследователските хипотези, представени и обосновани са използваните методи и възприетата структура. Първата глава съдържа теоретичното изясняване на основните понятия в темата на дисертацията – етнически партии, партийна система и въпросът за факторите за тяхната институционализация. В тази част са представени и приложени модели и концепции на водещи автори (Д. Хоровиц, Д. Ишияма, К. Чандра и др.) за етнически партии и влиянието на етническия кливидж върху характера и устойчивостта на партийните системи. Върху тази теоретична рамка се идентифицират етнически партии в партийната система на съвременна Македония. Втората глава е посветена на историко-хронологичен и политически анализ на

процесите свързани с албанското етническо малцинство в Република Македония и предпоставките, генезиса, политическата експанзия и трайното установяване на две етнически партии, ДПА и ДСИ, в партийно-политическата система на страната. Третата глава разкрива и доказва на емпирична основа, с количествени методи, етническият характер на двете партии и тяхното поведение в политическия живот, за изследвания период. Тук вниманието на дисертанта е фокусиран върху техните програми и приоритети (1), получените изборни резултати, парламентарно представителство и участие в коалиционни правителства (2) и вторичен анализ на данни получени от Европейско изследване на ценностите (3), които допълнително потвърждават авторските хипотези. Заключениеето обобщава основните резултати на изследването.

Разработената дисертация представя достойно своя автор и в нея могат да се посочат редица положителните страни и постижения. Сред тях бих посочил обобщено следните:

- налице е умело подбрана методология, теоретична и емпирична база на изследването, чрез които убедително са решени набелязаните изследователски задачи. В случая, заслужава да се отбележи и конкретният, точен и научно издържан стил на изложението, без загубване в излишни детайли и отклонения;
- приложен е теоретичен модел за идентификация на етнически партии в Република Македония за изследвания период (2001-2014 г.);
- на идейно-програмно равнище и чрез количествен анализ е потвърден етническият характер и са направени разграничения между водещите партии, представители на албанското малцинство в страната – ДПА и ДСИ;
- емпирично доказана е институционализацията на двете партии в партийната система чрез анализ на изборните резултати (електоралната география на етническия вот), парламентарното им представителство и участие в правителствата и местната власт. Много добро впечатление в подкрепа на тази част от анализа правят табличните обобщения (на с.85 и с.89) и представените приложения в края на изследването;
- направен е систематичен анализ на етническия кливидж и неговата роля за облика и специфичните особености на партийната и политическата система в Македония.

Изхождайки от съдържанието на дисертационния текст приемам принципно приносите на с. 29 от автореферата. Считам, че те кореспондират с получените резултати от изследването. Същевременно намирам, че те не са достатъчно прецизно езиково и стилово формулирани. Имам предвид да се открие техният числен брой и по-конкретно съдържание, вместо изложеното описателно представяне.

Изготвеният и представен автореферат е в обем 32 страници. Той последователно и вярно отразява съдържанието на дисертацията. Не са открити несъответствия между неговото съдържание и това на дисертационния труд. Съобразно изискваните стандарти са направени 4 публикации, по време на обучението в докторантура, което свидетелства за задълбочения интерес на автора по темата на своята работа.

Под формата на конструктивна критика бих отправил някои бележки и препоръки към съдържанието на дисертационния труд. Те не могат и не поставят под съмнение неговите научни достойнства и постигнати резултати, но е добре да се имат предвид в бъдещи изследвания.

На някои места има допуснати грешки от фактологичен и технически характер. Например, на с.70 от дисертацията и с.15 от автореферата се посочва 2004 като година на провеждане на парламентарни избори, а тя е 2006. От такова естество са и неточностите в номерирането на параграфите в съдържанието на дисертацията, и в някои бележки под линия, напр. бел.22 и бел.41 – съответно на с.47 и с.87. Второ, добре е да има привлечени и включени повече македонски автори и публикации по изследваните въпроси. Вероятно тяхната гледна точка би обогатила анализа с повече научни ракурси и гледни точки от „кухнята” на изследваните процеси. На трето място, намирам че отсъства законовият регламент за регистрация на партиите в Република Македония и настъпилите промени в него (с.57-61). В тази връзка остава неизяснено, защо през 1990 г. не могат да се регистрират партии на етническа основа, а през 1997 г. (много преди подписването на Охридското споразумение) се регистрира партия ДПА? Какво се променя в периода 1995-1997 в законодателството, за да може да фигурира свободно в името на тази партия албанският етнос?

Поради интересната тема към дисертанта могат да бъдат отправяни различни въпроси. Провокиран от написаното в дисертационния труд, отправям към него следните два въпроса.

Първо, на с.23 се застъпва разбирането, че създаването на етническите партии (ДПА и ДСИ) води по-скоро до разграничаване и разделяне на македонското общество,

отколкото до стабилност и интеграция. Как се съотнася и обвързва това разбиране със защитената хипотеза, че тези партии смегчават етническия кливидж в Република Македония?

Второ, доколко двете изследвани етнически партии са партии на политическото статукво (с.112), след като в част от техните програми и политическо поведение присъстват и се отстояват елементи/искания насочени срещу това статукво, т.е. с антисистемен характер?

Заключение.

На основание посоченото до тук в становището и предвид изпълнението на законовите разпоредби на чл. 6 от ЗРАСРБ, чл. 27, ал. 1 от Правилника за неговото прилагане, изразявам своята подкрепа „за” присъждане на образователната и научна степен „доктор по политология” на Славея Христова Чолакова, за разработения от нея дисертационен труд на тема: **„Институционализация на етническите партии и развитие на партийната система в Македония (2001-2014 г.)”**.

доц. д-р Симеон Асенов

София, 25 април 2017 г.